

This project is funded
by the European Union

Analiza e kuadrit ligjor mbi të drejtat sociale dhe ekonomike të të huajve vulnerabël në Shqipëri

Tiranë, Tetor 2024

Botuesi

Komiteti Shqiptar i Helsinkit
Rr. Brigada e VIII-të, pallati "Tekno Project".
Apartamenti 10, Kati 6
Kutia postare nr.1752 Tel: 04 2233671
Nr.cel: 0694075732 E-mail: office@ahc.org.al
website: www.ahc.org.al

Për botuesin

Erida Skëndaj, Drejtore Ekzekutive,
Komiteti Shqiptar i Helsinkit

Autori

Nosiana Burnazi, Eksperte Ligjore,
Komiteti Shqiptar i Helsinkit

Redaktori

Teuta Pataj, Paralegale & Asistente Projekti,
Komiteti Shqiptar i Helsinkit

Disenjoi

Haris Muriq

Ky publikim është prodhuar me mbështetjen financiare të Bashkimit Evropian në kuadër të projektit: Përfshirja e të Huajve në BP – Aksesit në të Drejtat Sociale dhe Ekonomike (FOSTER). Përmbajtja e këtij botimi është përgjegjësi e autorëve dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet se pasqyron pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Përmbledhje

Hyrje	1
I. Plani Kombëtar i Veprimit	2
II. Analizë Krahasuese Ligjore me Legjislacionin e BE-së në Lidhje me Ligjin Nr. 79/2021 dhe Rregulloret e Tregut të Punës	5
III. Qasja e të Huajve në Sistemin Arsimor	12
IV. Punësimi i të Huajve: Rregullat dhe Kërkesat për Punësimin e të Huajve	14
V. Leja Unike e Punës	15
VI. E Drejta e Kujdesit Shëndetësor	21
VII. Strehimi	24
VIII. Përfundime dhe Rekomandime	26
Bibliografia	27

Hyrje

Integrimi i qytetarëve të huaj në shoqëri është një aspekt thelbësor për ndërtimin e një komuniteti të bashkuar, të qëndrueshëm dhe dinamik. Ndërsa globalizimi vazhdon të ndërthurë kultura dhe ekonomi, aftësia e shoqërive për të integruar në mënyrë efektive individë nga sfonte të ndryshme ka marrë një rëndësi gjithnjë e më të madhe. Integrimi nuk është thjesht një proces akomodimi për të rinjtë e sapoardhur; ai përfshin shfrytëzimin e aftësive, përvojave dhe perspektivave të tyre për të pasuruar strukturën sociale, kulturore dhe ekonomike të vendit pritës.

Një proces i suksesshëm integrimi inkurajon kohezionin social, zvogëlon mundësinë për konflikt dhe ndihmon në mirëkuptimin mes grupeve të ndryshme. Ai ndihmon të huajt të kontribuojnë në forcën punuese, të marrin pjesë në jetën qytetare dhe të angazhohen me komunitetet lokale. Kjo jo vetëm që përfiton individët që përfshihen, por edhe forcon të gjithë shoqërinë duke promovuar risitë, shkëmbimin kulturor dhe rritjen ekonomike.

Së fundmi, integrimi i qytetarëve të huaj është thelbësor për krijimin e shoqërive përfshirëse, ku çdo individ ka mundësinë të zhvillohet dhe kontribuojë, duke siguruar që shumëllojshmëria të bëhet një burim forcë e jo ndarjeje.

Integrimi efektiv përfshin disa dimensione, duke përfshirë pjesëmarrjen ekonomike, përfshirjen sociale dhe shkëmbimin kulturor. Ekonomikisht, integrimi i qytetarëve të huaj lejon shoqëritë të shfrytëzojnë një bazë më të gjerë talentesh, duke adresuar mungesat në aftësi dhe duke inkurajuar iniciativa sipërmarrëse. Qytetarët e huaj shpesh sjellin ekspertiza dhe perspektiva unike që mund të nxisin risi dhe të kontribuojnë në një ekonomi më dinamike. Për bizneset, kjo mund të nënkuptojë rritje të konkurrencës dhe qasje në tregje të reja, ndërsa për ekonominë gjithëpërfshirëse, kjo mund të çojë në produktivitet dhe rritje më të lartë.

Përfshirja sociale është po aq e rëndësishme, pasi siguron që të huajt të kenë akses në shërbime thelbësore: si edukimi, shëndetësia dhe strehimi. Duke promovuar aksesin në këto shërbime, shoqëritë mund të ndihmojnë individët të kapërcejnë pengesat që mund t'i vështirësojnë këta të fundit në pjesëmarrjen dhe suksesin e tyre.

Kjo, nga ana tjetër, mund të përmirësojë stabilitetin social dhe të zvogëlojë pabarazitë, duke krijuar një ambient më të barabartë për të gjithë.

Shkëmbimi kulturor është një tjetër faktor jetik i integritit. Kur qytetarët e huaj angazhohen me traditat lokale dhe ndajnë praktikën e tyre kulturore, kjo ndihmon në mirëkuptimin dhe respektin reciprok. Ky shkëmbim kulturor mund të pasurojë shoqërinë pritëse, duke zgjeruar perspektivat dhe promovuar një botëkuptim më përfshirës. Festalet, diversiteti kulinar dhe shprehjet artistike janë vetëm disa shembuj se si ky shkëmbim kulturor mund të përmirësojë jetën në komunitetit.

Për më tepër, një integrim i suksesshëm kërkon politika dhe praktika të qarta që adresojnë si nevojat e qytetarëve të huaj ashtu edhe shqetësimet e popullsisë pritëse. Programet gjuhësore, iniciativat për mbështetje të komunitetit dhe masat anti-diskriminuese janë thelbësore për të krijuar një ambient ku integrimi mund të lulëzojë. Po ashtu, është e dobishme që si qeveritë lokale ashtu edhe ato kombëtare të angazhohen me komunitetet për të siguruar që strategjitë e integritit janë të përshtatshme dhe efektive.

Në përfundim, integrimi i qytetarëve të huaj nuk është vetëm një çështje politike, por një element kritik i një shoqërie moderne dhe në zhvillim. Duke krijuar një ambient ku individë të ndryshëm mund të kontribuojnë dhe të ndihen të përfshirë, shoqëritë mund të përfitojnë nga të mirat e diversitetit, të nxisin përparimin ekonomik dhe social, dhe të ndërtojnë një të ardhme më harmonike për të gjithë.

Ndërsa janë theksuar aspekte kritike të procesit të integritit, është e rëndësishme t'u kushtohet një vëmendje e veçantë, mekanizmave konkretë që lehtësojnë dhe/ose zbatojnë këtë proces.

Në këtë kontekst, ky raport ka si qëllim të ofrojë një shpjegim të detajuar të kuadrit institucional, kërkesave ligjore, si dhe një analizë krahasuese mbi kërkesat e BE-së në lidhje me disa aspekte thelbësore të integritit të qytetarëve të huaj në shoqërinë shqiptare.

I. Plani Kombëtar i Veprimit

Plani Kombëtar i Veprimit mbi Emigracionin¹ mbetet një nga dokumentet më të rëndësishme, për të përcaktuar, analizuar dhe rishikuar institucionet kyçe që angazhohen në rregullimin dhe përmirësimin e kushteve për banorët e huaj në Shqipëri. Më poshtë janë disa nga institucionet kryesore dhe kompetencat e tyre:

Ministria e Brendshme²

- Rishikimi i legjislacionit shqiptar për të identifikuar mospërputhjet me ligjin e BE-së dhe atë ndërkombëtar, duke u fokusuar te qëllimet, garantimet procedurale, mbrojtjet e të drejtave të emigrantëve dhe përdorimin e terminologjisë ndërkombëtare mbi emigracionin.
- Vlerësimi i zbatimit të konventave të ratifikuara dhe ndikimi i tyre në të drejtat e emigrantëve për të identifikuar mekanizmat më efektivë të zbatimit.
- Rishikimi periodik i efektit të akteve ligjore (p.sh. ligji për të huajt, ligji për emigracionin për punësim, ligji për azil etj.) mbi menaxhimin e mirë të emigracionit, për të identifikuar nevojën për ndryshime legjislative.
- Vlerësimi i kapacitetit institucional për të menaxhuar në mënyrë efektive emigracionin.

¹ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022. STRATEGJIA_KOMBËTARE_ok.pdf chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf

² Idem.

Departamenti i Kufirit dhe Emigracionit / Ministria e Brendshme³

- Menaxhimi i të dhënave të emigrantëve në një sistem të përbashkët;
- Garantimi i kushteve të përshtatshme për emigrantët në kufi, duke u ofruar atyre informacion mbi statusin e tyre ligjor
- Njoftimi i aplikantëve të refuzuar mbi arsyet e refuzimit dhe procesin e ankimit
- Hartimi i materialeve informative për aplikantët e qëndrimit afatgjatë, që shpjegojnë qartë pritshmëritë dhe procedurat (veçanërisht periodha e detyrueshme e qëndrimit pa ndërprerje dhe kërkesat për gjuhën

Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme⁴

- Monitorimi i rregullt të procedurave për verifikimin e qëllimit të hyrjes dhe qëndrimit të të huajve në çdo fazë të procesit (kërkesa për vizë, intervista në konsullatë, pyetje nga policia në kufi);
- Përdorimi i bazave të të dhënave mbi modulet E-Viza dhe E-Leje në FER dhe TIMS, duke trajnuar stafin e konsullatave dhe kufijve për të verifikuar qëndrimin ligjor;
- Krijimi i bazave të të dhënave për aplikantët e vizave me rrezik të lartë dhe të ulët dhe diferencimi i procedurave bazuar në rekordet e tyre të emigracionit. Zhvillimi i standardeve për dokumentet shtesë dhe pyetje më të detajuara gjatë intervistave personale për aplikantët me rrezik të lartë
- Hartimi i udhëzimeve standarde për intervistat në konsullatë me emigrantët, për të identifikuar rastet e shfrytëzimit ose diskriminimit

Ministria e Ekonomisë dhe e Financave⁵

- Rishikimi dhe institucionalizimi i Zyrave të Emigracionit në kuadër të Shërbimit Kombëtar të Punësimit;
- Vlerësimi i nevojës për rregullimin e marrëdhënieve të punës, përfshirë të huajt e punësuar individualisht në Shqipëri. Në veçanti, vlerësimi i mbrojtjeve të Kodit të Punës – duke përfshirë kërkesat e kontratës së punës për punëtorët e huaj, garancitë e pagesës në kohë të pagave dhe respektimin e standardeve të sigurisë – për të gjithë emigrantët e punësuar në Shqipëri;
- Marrja e masave për të siguruar kompensimin e plotë të punëtorëve emigrantë, pavarësisht statusit ligjor; Përcaktimi i procedurës për zbatimin e këtyre masave për punëtorët ilegal;
- Zhvillimi dhe zbatimi i masave për të promovuar aksesin e emigrantëve në tregun e punës në Shqipëri;
- Paraqitja e një procedure për vlerësimin e shpejtë të kërkesave për leje pune nga mbajtësit e lejes së qëndrimit për bashkim familjar;

³ Idem.

⁴ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf

⁵ Idem.

Ministria e Drejtësisë⁶

- Ofrimi i ndihmës juridike falas dhe informacion mbi të drejtat e emigrantëve të paligjshëm;

Ministria e Shëndetësisë dhe e Mbrojtjes Sociale⁷

- Identifikimi dhe eliminimi i pengesave institucionale për aksesin në shërbimet sociale për emigrantët e paligjshëm;
- Trajnimi i personelit mjekësor për të përmirësuar kujdesin për të huajt dhe punëtorët emigrantë nëpërmjet të kuptuarit më të mirë të faktorëve të rrezikut mjekësor dhe social dhe ndikimit të kulturës në shëndet dhe sëmundje;
- Hartimi i programeve për të identifikuar nevojat e kategorive vulnerabël të të huajve dhe monitorimi i kërkesës për shërbime specifike;

Instituti Kombëtar i Statistikave⁸

- Identifikimi i mangësive në mbledhjen e të dhënave administrative për emigracionin dhe hartimi i një modeli të ri standard të mbledhjes së të dhënave;
- Krijimi i metodologjisë për mbledhjen e statistikave të qëndrueshme dhe të përditësuara mbi emigracionin dhe emigrantët në sektorë si arsimi, punësimi, kujdesi shëndetësor etj.
- Kryerja e analizave mbi efektet e flukseve të emigracionit;
- Rritja e kapaciteteve të Qendrës Shëndetësore (QSH) për të studiuar emigracionin me qëllim punësimi;

Shkolla Shqiptare e Administratës Publike⁹

- Rritja e kapaciteteve për mbledhjen e të dhënave administrative dhe studimin e emigracionit nëpërmjet trajnimeve, vizitave kërkimore etj.

Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit Kombëtar të Punësimit¹⁰

- Shpërndarja e fletushkave informuese mbi të drejtat e punëtorëve emigrantë dhe informacioni i kontaktit për institucionet/agjencitë që merren me mbrojtjen e tyre nga shkeljet, krahas lejeve të punës dhe qëndrimit;

Inspektorati Kombëtar i Punës dhe Shërbimeve Sociale¹¹

- Rivlerësimi i veprimtarisë së Komisionerit, prezantimi i një procedure për monitorimin e respektimit të parimit kundër diskriminimit;
-
- Formimi i një njësie qendrore në Inspektoratin e Punës për identifikimin dhe hetimin e shkeljeve ndaj punëtorëve të huaj;

⁶ Idem.

⁷ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimt 2019 – 2022 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf

⁸ Idem.

⁹ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimt 2019 – 2022 chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf

¹⁰ Idem.

¹¹ Idem.

Instituti i Shërbimeve Sociale¹²

- Identifikimi i kategorive të të huajve që nuk kualifikohen për shërbime sociale;
- Informimi i të huajve për mundësitë ekzistuese për të aksesuar shërbimet sociale;
- Ndryshimi i ligjit për garantimin e shërbimeve sociale për emigrantët e mitur/të mitur të të gjitha kategorive;

Agjencia për Shërbimin e Integruar Publik¹³

- Rritja e aksesit të emigrantëve në shërbimet publike nëpërmjet ofrimit të informacionit në gjuhët e tyre të huaja përkatëse (në faqet e internetit, fletushka etj.);

II. Analizë Krahasuese Ligjore me Legjislacionin e BE-së në Lidhje me Ligjin Nr. 79/2021 dhe Rregulloret e Tregut të Punës

Në përpjekjen për të realizuar një analizë të thellë krahasuese midis legjislacionit kombëtar shqiptar dhe atij të BE-së, është e rëndësishme të theksohet diferenca e rëndësishme në karakteristikat e këtyre normave. Ndërsa në legjislacionin tonë kombëtar, vërejmë një gamë të gjerë karakteristikash të specifikuar dhe të detajuara për disa aspekte të rëndësishme që ky hulumtim ka si qëllim të adresojë. Në të njëjtën kohë, baza ligjore e BE-së shihet në një nivel më *makro*, duke u përqendruar në parime, sugjerime të përgjithshme dhe kushte. Në këtë kontekst, është thelbësore të theksohet se krahasimi, në këtë rast, duhet të bëhet në lidhje me këto të njëjtat parime dhe kushte, por në një mënyrë më të kristalizuar, të specifikuar në **Ligjin Nr. 79/2021**, i cili është baza kryesore ligjore për rregullimin e hyrjes, qëndrimit, punësimit dhe daljes së individëve të huaj në Shqipëri.

Pjesa e tretë e ligjit trajton llojet e ndryshme të vizave që jepen nga autoritetet shqiptare, më të rëndësishmet e të cilave, në kontekstin e këtij hulumtimi, *janë vizat tip C dhe tip D, të lëshuara nga autoritetet konsullore/diplomatike shqiptare jashtë vendit.*

Neni 20 parashikon se vizat “*tip C*” lejojnë mbajtësit e tyre të hyjnë dhe qëndrojnë në Shqipëri për deri në 90 ditë. Për të marrë këtë dokument, aplikanti duhet të provojë motivimin për udhëtim, duke përfshirë arsye familjare, biznesi, shërbimi civil, angazhime në shoqërinë civile, kualifikime ose arsye arsimore. Në rastet e mëparshme të marrjes së kësaj lloji vize, aplikanti ka gjithashtu barrën për të provuar integritetin dhe besueshmërinë, si dhe një situatë ekonomike të qëndrueshme që do t'i mundësonte këto lloj udhëtimesh dhe respektimin e limiteve të kohës të përcaktuara në dokument.¹⁴

¹² Idem.

¹³ Idem.

¹⁴ Neni 20 i ligjit nr.79/ 2021 “Për të Huajt”. Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligj-p%C3%ABr-t%C3%AB-Huajt-%E2%80%93-nr.-79.2021_English.pdf

Neni 21¹⁵ parashikon vizat “tip D”, si një dokument që do t'i lejojë mbajtësve të saj të qëndrojnë për më shumë se 90 ditë (në një periudhë maksimale prej 180 ditësh pas lëshimit të dokumentit), që më pas do të shërbejë si një instrument për aplikimin për leje qëndrimi si rezident.

Tabela 1: Aplikimet për viza

Numri i aplikimeve për viza është rritur ndjeshëm nga viti 2018 në 2023. Në vitin 2018 janë refuzuar 17.36% e aplikimeve. Në vitin 2019, 13,98% e aplikimeve janë refuzuar.

Të dhënat për aplikimet për viza të refuzuara pas vitit 2019 nuk disponohen aktualisht për KShH-në.

Periudha Kohore	2018 ¹⁶	2019 ¹⁷	2020	2021	2022	2023
Totali i Aplikimeve	3019	3771	-	-	-	-
Të Pranuara	2495	3244	-	-	-	-
Të Refuzuara	524	527	-	-	-	-
Vizat e lëshuara në kufi me kërkesë të Ministrisë për Evropën dhe Çështjet e Jashtme	142	101	-	-	-	-
Vizat e lëshuara për marinarët në kufirin e transitit	103	187	-	-	-	-

Shënim: Vendet me rrezikun më të lartë të refuzimit bazuar në aktet ligjore të ligjit 108/2013 “Për të huajt” janë Bangladeshi, Sri Lanka, Gana, Kameruni, Pakistani, Siria, Egjipti dhe Jemeni.¹⁸

¹⁵ Neni 21 i ligjit nr.79/ 2021 “Për të Huajt”. Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://alprofitconsult.al/wp-content/uploads/2023/02/Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf

¹⁶ Raport Monitorimi i Ekzekutimit të Strategjisë Kombëtare të Migracionit 2019-2022, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Antitrafikimit dhe Emigracionit /Sekretariati Teknik, Tiranë 2022. https://akpa.gov.al/wp-content/uploads/2021/05/Qershor-2019-Qershor-2020_Raport-vjetor-i-Strategjise-Kombetare-per-Migracionin-2019-2022.pdf

¹⁷ Idem.

¹⁸ Raport Monitorimi i Ekzekutimit të Strategjisë Kombëtare të Migracionit 2019-2022, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Antitrafikimit dhe Emigracionit /Sekretariati Teknik, Tiranë. https://akpa.gov.al/wp-content/uploads/2021/05/Qershor-2019-Qershor-2020_Raport-vjetor-i-Strategjise-Kombetare-per-Migracionin-2019-2022.pdf

Neni 32¹⁹ parashikon se autoriteti përgjegjës i kufirit dhe migracionit mund të lëshojë pesë lloje lejesh qëndrimi:

- A) Leje "Tipi A" - lejon mbajtësin e saj të qëndrojë në territor për një kohë të caktuar.
- B) Leje "Tipi B" i lejueshëm- i rinovueshëm, i lejon zotëruesit të tij të qëndrojë dhe të dalë nga territori në një afat kohor të caktuar.
- C) Leje "Tipi C"- e përhershme, i lejon mbajtësit të saj të hyjë, të qëndrojë dhe të dalë nga territori.
- D) "Blue Card AL" i lejueshëm, vetëm për punëmarrës me kualifikim të lartë: qëndrimi dhe dalje nga territori në një afat kohor të caktuar.
- E) "Blue Card AL-C" - e përhershme, vetëm për punëmarrës të kualifikuar - banojnë dhe dalin nga territori.

Faza e lëshimit përfshin një procedurë konsultimi me Shërbimin Kombëtar të Informacionit, si dhe me institucionet vendore të rendit dhe sigurisë. Pas kësaj, Departamenti i Kufirit dhe Emigracionit i Ministrisë së Jashtme është përgjegjës për miratimin, ndërsa autoritetet rajonale dorëzojnë dokumentin.

Tabela 2: Aplikimet për leje qëndrimi sipas vendit të origjinës

Shteti i Origjinës	2020 ²⁰	2021 ²¹	2022 ²²	2023 ²³
Iran	2324	2454	61	64
Itali	1119	1393	2064	2201
Kosova	916	1087	2073	1343
Turqi	742	919	782	1142
USA	193	231	252	298
Egjipt	210	220	276	480
Filipinë	80	166	272	472
Maqedonia e Veriut	120	161	171	212
Bangladesh	28	154	203	726
Siri	177	152	181	214
Tjetër	1752	2169	3792	5278
Totali	7661	9106	10127	12430

¹⁹ Neni 32 i ligjit nr. 79/2021 "Për të Huajt" <https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligji-p%C3%ABr-t%C3%AB-Huajt-%E2%80%93-nr.-79.2021-English.pdf>

²⁰ Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit përmes Korrespondencës Zyrtare, Ministria e Brendshme/Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit/Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024

²¹ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 22.08.2022 <https://www.instat.gov.al/temat/treguesit-demografikë-dhe-socialë/migrimi-dhe-integrimi-i-migrantëve/publikimet/2022/të-huajt-në-shqipëri-2021/>

²² Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 21.08.2023 <https://www.instat.gov.al/media/12600/draft-publikimi-i-te-huajtve-2022-2023.pdf>

²³ Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit nëpërmjet Korrespondencës Zyrtare, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit / Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024

Shënim: Nga viti 2020 deri në vitin 2023, aplikimet për leje qëndrimi u rritën për pothuajse të gjitha vendet, përveç Iranit, i cili pati një rënie të ndjeshme. Kjo tregon tendenca të ndryshme në emigracion, me gjasë të ndikuar nga faktorë socio-ekonomikë ose politikë në Iran.

Ka një rënie të theksuar të kërkesave për leje qëndrimi nga shtetas iranianë nga viti 2021 deri në vitin 2022. Kjo vjen pas përkeqësimit dhe ndërprerjes eventuale të marrëdhënieve diplomatike mes Shqipërisë dhe Iranit.

Tabela 3: Të Huajt që Banojnë në Shqipëri

Viti	Numri i Të Huajve me Leje Qëndrimi
2020	13.609 ²⁴
2021	14.921 ²⁵
2022	18.151 ²⁶
2023	12.338 ²⁷

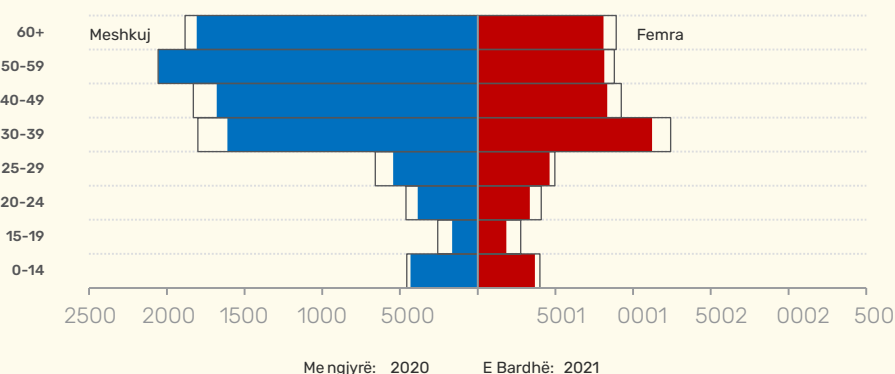
Shënim: Numri i të huajve që banojnë në Shqipëri është rritur që nga viti 2020. Burimi i të dhënave për vitin 2023 është i ndryshëm nga vitet e kaluara, duke vënë në dyshim saktësinë e tyre.

Nga viti 2020 deri në vitin 2022, numri i të huajve që banojnë në Shqipëri u rrit ndjeshëm, duke arritur kulmin në vitin 2022. Megjithatë, në vitin 2023 ka pasur një rënie të dukshme të kësaj popullsie, duke sugjeruar ndryshime në modelet e migracionit apo ndryshim të kushteve brenda vendit.

Demografia Gjimore e Emigrantëve

Shumica e emigrantëve në Shqipëri janë meshkuj. Diferenca në përqindje ndërmjet emigrantëve meshkuj dhe femra është më e madhe për të rriturit në moshë pune dhe e papërfillshme për fëmijët.

Figure 1: Foreigners in Albania by Sex and Age 2020-2021²⁸

²⁴ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 22.08.2022 <https://www.instat.gov.al/al/temat/treguesit-demografikë-dhe-socialë/migrimi-dhe-integrimi-i-migrantëve/publikimet/2022/të-huajt-në-shqipëri-2021/>

²⁵ Idem.

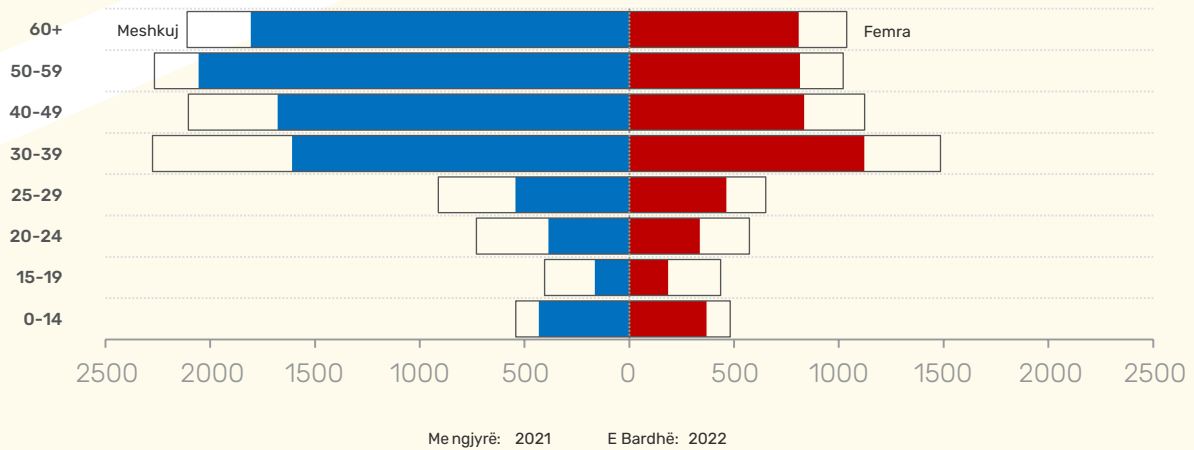
²⁶ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 21.08.2023 <https://www.instat.gov.al/media/12600/draft-publikimi-i-te-huajve-2022-2023.pdf>

²⁷ Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit nëpërmjet Korrespondencës Zyrtare, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit / Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024

²⁸ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 22.08.2022 <https://www.instat.gov.al/al/temat/treguesit-demografikë-dhe-socialë/migrimi-dhe-integrimi-i-migrantëve/publikimet/2022/të-huajt-në-shqipëri-2021/>

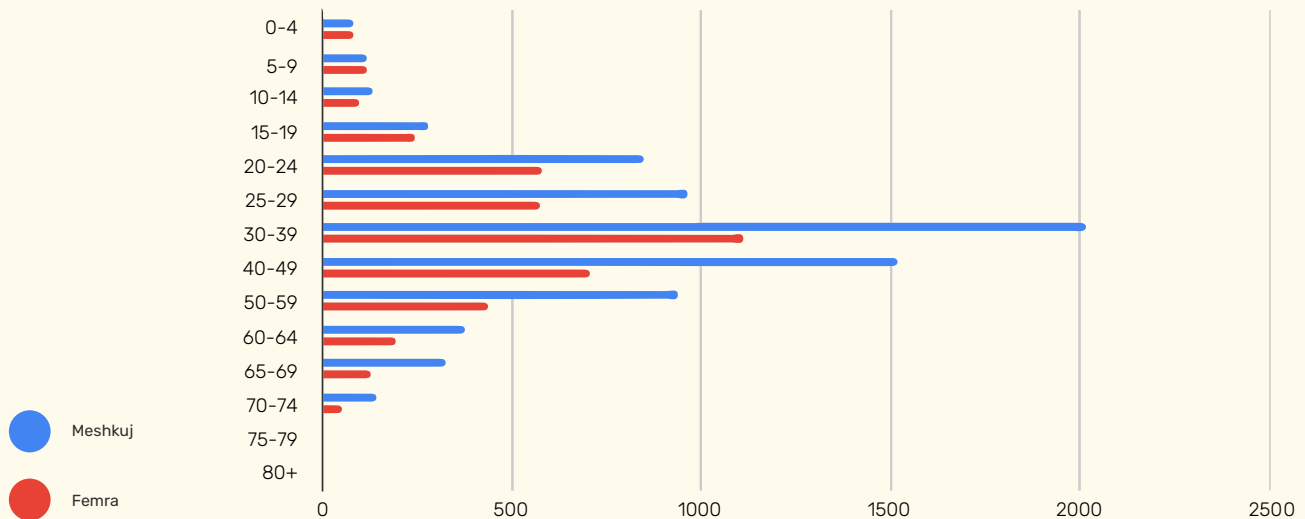
Shënim: Nga viti 2020 deri në vitin 2021, ka pasur një dominim të dukshëm të gjinisë mashkullore tek të huajt në Shqipëri, veçanërisht në grupmoshën 50-59 vjeç. Megjithatë, aplikimet nga femrat gjithashtu janë rritur ndjeshëm gjatë kësaj periudhe, duke treguar një tendencë pozitive drejt përfaqësimit më të madh të femrave.

Figura 2: Të Huajt në Shqipëri sipas Gjinisë dhe Moshës 2021-2022 ²⁹

Shënim: Midis 2021 dhe 2022, ka pasur një rritje të ndjeshme të numrit të banorëve të huaj në Shqipëri, me meshkujt që vazhdojnë të dominojnë statistikat. Kjo prirje nënvizon çekuilibrin e vazhdueshëm gjinor në popullsinë rezidente të huaj gjatë kësaj periudhe.

Figura 3: Të Huajt në Shqipëri sipas Gjinisë dhe Moshës 2023 ³⁰

Shënim: Në vitin 2023, të dhënat për të huajt në Shqipëri tregojnë se meshkujt dominojnë popullsinë, veçanërisht në grupmoshën 30-39 vjeç. Kjo prirje nënvizon një prevalencë të vazhdueshme të banorëve meshkuj në këtë demografi.

²⁹ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 21.08.2023 <https://www.instat.gov.al/media/12600/draft-publikimi-i-te-huajve-2022-2023.pdf>

³⁰ Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit nëpërmjet Korrespondencës Zyrtare, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit / Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024

Autoritetet mund të refuzojnë lëshimin ose rinovimin e vizës në raste të caktuara (neni 33³¹):

- A) Dokumentacioni i kërkuar nuk është vënë në dispozicion nga aplikanti.
- B) Aplikanti nuk është në gjendje të provojë se ai/ajo plotëson kushtet e nevojshme që kërkon viza.
- C) Aplikanti përbën një rrezik për sigurinë dhe rendin kombëtar dhe publik.
- D) Në rastin e bashkimit familjar, martesë nuk ekziston më ligjërisht.
- E) Arsytet për të cilat është lëshuar viza nuk janë më të pranishme.
- F) Kur viza është marrë me mashtrim ose me dokumente false.
- G) Aplikanti ka qëndruar për më shumë se 180 ditë jashtë territorit, brenda një afati kohor njëvjeçar të parashikuar nga leja e qëndrimit.

Në rrethana të jashtëzakonshme, leja e qëndrimit mund të lëshohet ose rinovohet, edhe nëse arsyeja për marrjen e saj nuk është më aktuale. Konkretisht për:

- A) Trajtim mjekësor i nevojshëm për mbijetesë.
- B) Rastet në të cilat revokimi ose mosrinovimi i lejes së qëndrimit do të shkelte të drejtën për jetën familjare, si dhe mbrojtjen e interesit të fëmijës.
- C) Arsyet humanitare.

Vendimi për revokim ose mosrinovim mund të kalojë në një proces ankimi, i cili rregullohet përgjithësisht nga Kodi i Procedurave Administrative. Kështu, Drejtori i Përgjithshëm i Policisë së Shtetit është kompetent për të shqyrtuar ankesën.

Në këtë kuadër, është e rëndësishme të theksohet se nuk ka organe të veçanta ankimore në Drejtorinë e Policisë së Shtetit.³²

Lista e plotë dhe shteruese për e lejeve të qëndrimit është e përcaktuar në nenin 39³³:

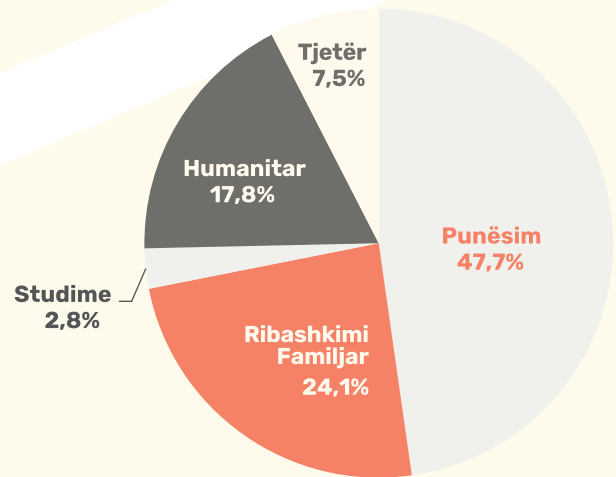
a)	Bashkimi familjar;	g)	Kërkimin e punës ose arsyet sipërmarrëse nga hulumtuesit dhe studentët;
b)	Arsyet e studimit;	h)	Rastet humanitare;
c)	Trajnime të pa paguara;	i)	Viktimat e trafikimit të qenieve njerëzore;
d)	Au Pair;	j)	Individë pa shtetësi
e)	Shkëmbime rinore;	k)	Lejet unike të motivuara nga puna;
f)	Kërkime shkencore;		

³¹ Neni 33 i ligjit nr.79/2021 "Për të Huajt". https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligj-p%C3%ABr-t%C3%AB-Huajt-%E2%80%93-nr.-79.2021_English.pdf

³² Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimtimit 2019 – 2022. THE NATIONAL STRATEGY.pdf (iom.int) <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf>

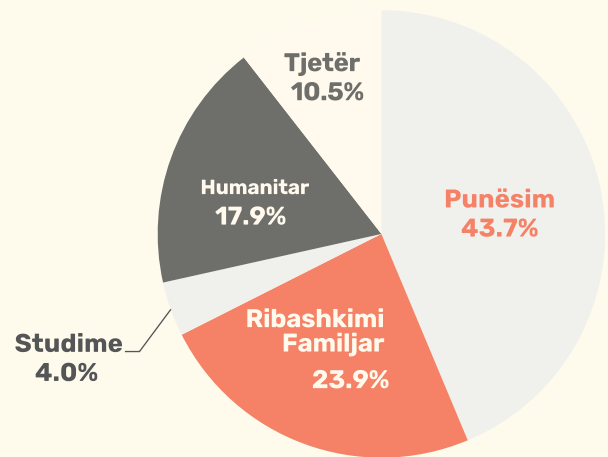
³³ Neni 39 i ligjit nr.79/2021 "Për të Huajt". https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligj-p%C3%ABr-t%C3%AB-Huajt-%E2%80%93-nr.-79.2021_English.pdf

Figura 4: Të Huajt sipas Qëllimit të Qëndrimit 2021 ³⁴

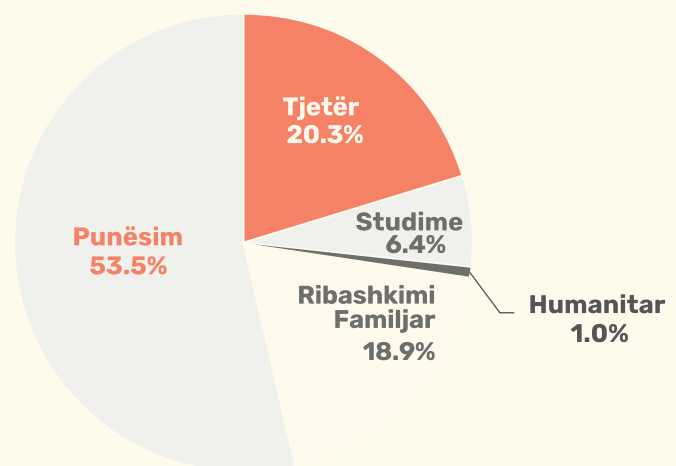
Shënim: Në të dhënat e vitit 2021 për të huajt sipas qëllimit të qëndrimit, pjesa më e madhe i përket punësimit, e ndjekur nga ribashkimi familjar. Përqindja më e ulët është për qëllime studimi.

Figura 5: Të Huajt sipas Qëllimit të Qëndrimit 2022 ³⁵

Shënim: Në vitin 2022, të dhënat për të huajt sipas qëllimit të qëndrimit në Shqipëri mbetën kryesisht të pandryshuara krahasuar me vitin e kaluar, megjithatë kishte disa lëvizje të vogla në përqindje. Arsyet kryesore për qëndrimin vazhduan të ishin punësimi dhe ribashkimi familjar, me variacione minimale në shpërndarje.

Figura 6: Të Huajt sipas Qëllimit të Qëndrimit 2023 ³⁶

Shënim: Në vitin 2023, ndryshe nga dy vitet e mëparshme, u vërejt një rënie në përqindjen e ribashkimeve familjare mes të huajve në Shqipëri. Në anën tjetër, pati një rritje në përqindjen e qëndrimeve për arsye punësimi, një rritje të atyre që erdhën për qëllime studimi, si dhe një rritje në kategorinë humanitare.

³⁴ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 22.08.2022 <https://www.instat.gov.al/temat/treguesit-demografikë-dhe-socialë/migrimi-dhe-integrimi-i-migrantëve/publikimet/2022/të-huajt-në-shqipëri-2021/>

³⁵ Raport për të Huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 21.08.2023 <https://www.instat.gov.al/media/12600/draft-publikimi-i-te-huajve-2022-2023.pdf>

³⁶ Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit nëpërmjet Korrespondencës Zyrtare, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit / Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024

III. Qasja e të Huajve në Sistemin Arsimor

Sipas ligjit për të huajt, parashikohet që një i huaj, i cili ka hyrë dhe qëndron në Republikën e Shqipërisë për qëllime studimi, në një institucion arsimor publik ose privat, të akredituar nga shteti shqiptar, ka të drejtë të aplikojë për leje qëndrimi.

Një i huaj, i pranuar në një institucion arsimor ose që merr pjesë në trajnime ose praktika, pajiset me leje qëndrimi, e cila ka një periudhë *jo më shumë se një vit*, kur lëshohet për herë të parë dhe mund të zgjatet çdo herë me një vit deri në përfundimin e shkollës, studimeve ose praktikës. Në rastin kur kohëzgjatja e kursit është më pak se një vit, periudha e lejes së qëndrimit është e barabartë me kohëzgjatjen e kursit.

Sipas vendimit nr. 858, datë 29.12.2021 të Këshillit të Ministrave “Për përcaktimin e kushteve, procedurave dhe dokumenteve për hyrjen, qëndrimin dhe trajnimin e të huajve në Republikën e Shqipërisë”, të ndryshuar, parashikohen dokumentet shtesë që nevojiten për vizën e studimit (për studentë dhe nxënës):³⁷

- A) Dokument që vërteton pranimin në një institucion arsimor shqiptar.
- B) Ekstrakt bankar që vërteton mbulimin e shpenzimeve të jetesës dhe studimeve.
- C) Certifikatë që vërteton njohuritë e gjuhës së studimit. Vërtetimi i gjuhës mund të verifikohet gjithashtu nëpërmjet një interviste, e cila përfundon nga personi përgjegjës për çështjet konsullare, në ambasadën ose konsullatën përkatëse.

Dokumentet shtesë të nevojshme për miratimin e lejes së qëndrimit për qëllime studimi (për studentë dhe nxënës) janë:

- Dokument që vërteton pranimin në një institucion arsimor shqiptar.
- Ekstrakt bankar që vërteton mbulimin e shpenzimeve të jetesës dhe studimeve për periudhën e kërkuar të qëndrimit.
- Certifikatë që vërteton njohuritë e gjuhës së studimit ose provë pranimi në një kurs përgatitor të gjuhës.
- Dokument që vërteton se tarifat e shkollimit janë paguar.³⁸

³⁷ Vendim nr.858, datë 29.12.2021 i Këshillit të Ministrave “Për përcaktimin e kërkesave, procedurave dhe dokumenteve për hyrjen, qëndrimin dhe trajnimin e të huajve në Republikën e Shqipërisë. <http://qbz.gov.al/eli/vendim/2021/12/29/858>

³⁸ Idem.

Dokumentet shtesë të nevojshme për nxënës janë:

- Provë që nxënësi nuk është nën ose mbi moshën e parashikuar në legjislacionin kombëtar.
- Provë e akomodimit nga një familje, konvikti ose një akomodim tjetër që plotëson kërkesat e nevojshme.

Udhëzimi nr.13, datë 30.06.2023 i Ministrit të Arsimit dhe Sportit, i ndryshuar, parashikon kërkesat dhe procedurat për unifikimin e certifikatave dhe diplomave të studentëve të huaj universitar. ³⁹

Aplikimi për njohjen dhe njësimin e certifikatës së përfundimit të arsimit bazë, certifikatave të klasës, si dhe diplomës së arsimit të mesëm të lartë, që i përkasin niveleve 1 deri në 4 të Kuadrit Shqiptar dhe Kuadrit European të Kualifikimeve, kryhet online. nëpërmjet portalit e-Albania në shërbimin elektronik *"Aplikim për vlefshmërinë e certifikatave të nxënësve të arsimit parauniversitar që vijnë nga jashtë"*.

Procedura e njohjes dhe njësimit të certifikatës së përfundimit të arsimit bazë dhe të dëftesave të klasave të arsimit parauniversitar, pas aplikimit online, vijon me ekzaminimin dhe verifikimin e dokumentacionit nga Komisioni i Njohjes së Certifikatave në ZVAP⁴⁰. Kur dosja e aplikimit plotësohet me të gjithë dokumentacionin e kërkuar, kjo procedurë përfundon brenda 45 ditëve.

Përsa i përket ndjekjes së arsimit të lartë në Republikën e Shqipërisë, institucionet e arsimit të lartë vendosin kuota të veçanta për studentët e huaj në programet e studimit që ofrojnë.

Të huajt mund të aplikojnë pranë institucioneve të arsimit të lartë, në përputhje me afatet e përcaktuara nga këto institucione për çdo vit akademik, në programet e studimit ku kuotat për këto kategori jepen nga IAL-ja⁴¹ në programet e studimit që ofrojnë.

Në udhëzimin e Ministrit të Arsimit dhe Sportit parashikohet që regjistrimi i këtyre kandidatëve fitues bëhet me rezervë, nëse në momentin e regjistrimit, këta persona nuk posedojnë dokumentin e njohjes dhe unifikimit të lëshuar nga Qendra e Shërbimeve Arsimore (QSHA). Një dispozitë e tillë u mundëson të huajve të regjistrohen me rezerva në kushtet kur nuk kanë përfunduar ende njohjen e diplomës që përbën kusht për të ndjekur studimet.⁴²

Të huajt duhet të paraqesin pranë institucionit të arsimit të lartë vërtetimin e njohjes së gjuhës shqipe, të lëshuar nga strukturat përgjegjëse (për rastet kur janë të regjistruar në një program studimi të zhvilluar në gjuhën shqipe). Në rastet kur të huajt kanë përfunduar arsimin e mesëm të lartë në të njëjtën gjuhë të huaj me programin e studimit të IAL-së,⁴³ ku aplikojnë, përjashtohen nga detyrimi për të paraqitur dëshminë e njohjes së kësaj gjuhe të huaj.

³⁹ Udhëzimi nr.13, datë 30.6.2023 i Ministrit të Arsimit dhe Sportit "Për Procedurat e Unifikimit të Certifikatave dhe Diplomave të Studentëve të Huaj Universitar".

⁴⁰ Zyra Vendore e Arsimit Parauniversitar.

⁴¹ Institucioni i Arsimit të Lartë

⁴² Kreu VI i udhëzimit nr.12, datë 30.6.2023 të Ministrit të Arsimit dhe Sportit "Për Procedurat e Aplikimit dhe Regjistrimit në Institucionet e Arsimit të Lartë".

⁴³ Institucioni i Arsimit të Lartë

IV. Punësimi i të Huajve: Rregullat dhe Kërkesat për Punësimin e të Huajve

Konventa Ndërkombëtare "Për mbrojtjen e të drejtave të të gjithë punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjeve të tyre", ratifikuar me ligjin nr. 9703, datë 2.4.2007, parashikon detyrimin e shteteve palë që, në përputhje me instrumentet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, të marrin përsipër të respektojnë dhe garantojnë për të gjithë punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre, brenda territorit ose objektit të juridiksionit të tyre, të drejtat e parashikuara në konventë pa dallim gjinie, race, ngjyre, gjuhe, feje, besimi, bindjesh politike apo të tjera, origjinë kombëtare, etnike ose sociale, shtetësia, moshë, statusi ekonomik, pasuria, statusi martesor, statusi i lindjes ose të tjera.⁴⁴

Nuk lejohet të ushtrohet asnjë formë presioni mbi punëtorët migrantë dhe anëtarët e familjeve të tyre, me qëllim që ata të heqin dorë ose të mos pretendojnë asnjë nga të drejtat e përmendura. Nuk është e mundur të shmanget me kontratë nga të drejtat e njohura në Konventë. Shtetet, të cilat janë palë në Konventë, do të marrin masat e duhura për të siguruar përputhjen me këto parime.

Marrëveshja e Stabilizim Asociimit përmban detyrime të shumta, që rrjedhin nga dispozitat e neneve 48 dhe 49 të MSA-së, në fushën e aksesit në tregun e punës për qytetarët e BE-së në Republikën e Shqipërisë, lëvizjen e punëtorëve, punësimin dhe kushtet e formimit profesional.⁴⁵

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit parashikon që, në përputhje me kushtet dhe modalitetet e zbatueshme, Shqipëria dhe Shtetet Anëtare të BE-së sigurojnë që qytetarët e vendit partner, të cilët janë të punësuar ligjrisht në territorin e tyre, të mos i nënshtrohen diskriminimit, në lidhje me shtetësinë e tyre, kushtet e punës, shpërblimi ose largimi nga puna.⁴⁶

Strategjia Kombëtare e Punësimin dhe Aftësive (SKPA) 2023–2030 ofron një vlerësim të situatës së migracionit nga perspektiva e punësimin dhe e aftësive. SKPA, në masat që synojnë arritjen e vizionit të punësimin dhe aftësive për të gjithë, gjatë jetës, veçanërisht për lëvizjen e punëtorëve, parashikon ndërhyrje që synojnë lidhjen me platformën evropiane të zyrave të punës (EURES), përmirësimin e kuadrit rregullator për panairin, rekrutimi i punëmarrësve, forcimi i bashkëpunimit ndërmjet zyrave publike dhe private të punësimin, identifikimi i aftësive që mungojnë në vend dhe rajon dhe plotësimi i tyre nëpërmjet nxitjes së lëvizjes në rajonin e Evropës Juglindore.

Qytetarët e BE-së kanë të drejtë të punojnë në Shqipëri pa leje pune. Kjo mundësohet nga dispozitat e Ligjit për të Huajt dhe ndryshimet e mëvonshme, të cilat parashikojnë se të huajt nuk kanë nevojë për leje pune ose certifikatë regjistrimi biznesi, nëse janë shtetas të një shteti anëtar të BE-së ose të një vendi Shengen dhe qëndrojnë ligjrisht në Shqipëria. I huaji mund të punësohet në Republikën e Shqipërisë duke u pajisur me një leje unike.⁴⁷

⁴⁴ Konventa Ndërkombëtare "Për mbrojtjen e të drejtave të të gjithë punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjeve të tyre", ratifikuar me ligjin nr. 9703, datë 2.4.2007

⁴⁵ Idem.

⁴⁶ Konventa Ndërkombëtare "Për mbrojtjen e të drejtave të të gjithë punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjeve të tyre", ratifikuar me ligjin nr. 9703, datë 2.4.2007

⁴⁷ Neni 81 i ligjit nr.79/2021 "Për të Huajt". https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligj-p%C3%ABr-t%C3%AB-Huajt-%E2%80%93nr.-79.2021_English.pdf

V. Leja Unike e Punës

Ligji nr. 15/2019 “Për nxitjen e punësimit”, i ndryshuar, parashikon se e drejta për të përfutuar nga shërbimet e ofruara në strukturën rajonale/vendore u jepet të gjithë shtetasve të huaj dhe atyre pa shtetësi, që hyjnë dhe qëndrojnë ligjërisht në territorin e Republika e Shqipërisë, për qëllime punësimi, në përputhje me legjislacionin në fuqi për të huajt. Të drejtën e përfitimit të këtyre shërbimeve kanë edhe të huajt, të cilët kanë përfutuar statusin e refugjatit, si dhe azilkërkuesit në Republikën e Shqipërisë.

I huaji mund të punësohet në Republikën e Shqipërisë duke u pajisur me një leje unike. Aplikimi për një leje unike bëhet përmes sistemit të sigurt elektronik online. Në momentin e plotësimit të aplikimit, të huajt i dërgohet një njoftim online për pranimin e aplikimit.⁴⁸

Autoriteti për marrjen e aplikimit dhe dhënien e lejes unike është Autoriteti i Kufirit dhe Migracionit.

- *Për kategoritë e të huajve, të cilët sipas ligjit duhet të marrin miratimin e punësimit, aplikimi shqyrtohet dhe miratohet fillimisht online nga Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive (AKSHP).*
- 1) *Kategoritë që marrin miratim nga Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive, për sa kohë nuk parashikohet ndryshe në marrëveshjet ndërshtetërore apo akte të tjera ligjore, janë punëmarrësit, punëmarrësit sezonalë të transferuar brenda ndërmarrjes, punëmarrësit e kualifikuar, vullnetarët, sportistët dhe kontraktualë. shërbimet.*
- *Për kategorinë e të huajve dhe investitorëve të vetëpunësuar, vlerësimi i plotësimit të kushteve për marrjen e një lejeje unike bëhet nga Komisioni i Vlerësimit i Ministrisë përgjegjëse për financat dhe ekonominë.*
- *Për kategoritë e të huajve që në bazë të ligjit duhet të pajisen me vizë, viza miratohet nga Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme pasi të jetë miratuar miratimi i punësimit nga Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive (AKSHP). Pas miratimit të punësimit nga Agjencia Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë (NAES) dhe miratimin e vizës nga Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme, autoriteti i kufirit dhe migracionit merr vendimin për lëshimin, ndryshimin ose rinovimin e lejes unike, nëse aplikanti përmbush kushtet e përcaktuara në ligj.*
- *Për kategoritë që nuk kanë nevojë për miratimin e punësimit dhe miratimin e vizave, aplikimi bëhet drejtpërdrejt në strukturën përgjegjëse për çështjet e kufirit dhe migracionit. Shqyrtimi i kërkesës dhe dhënia e lejes unike të qëndrimit, kur plotësohen kriteret e kërkuara nga legjislacioni në fuqi, bëhen brenda një afati maksimal prej 12 javësh nga dita e aplikimit.*

⁴⁸ Decision no.858, date 29.12.2021 of the Council of Ministers “For the establishment of the requirements, procedures and the documents for entering, residing and training of foreigners in the Republic of Albania”, amended.

Dokumentacioni i nevojshëm për t'u pajisur me leje unike si punëmarrës:

- *Kontrata e punës si punëmarrës me një punëdhënës, në përputhje me formimin e tij profesional (kontrata e punës duhet të përmbajë të gjitha kërkesat e përcaktuara në Kodin e Punës të Republikës së Shqipërisë për këtë dokument), ose kategorizimin si punëkërkues, në përputhje me marrëveshjen reciproke ndërqeveritare.*
- *Dëshmi kualifikimi (diplomë/certifikatë/referenca ose vetëdeklarim përvojë pune) që vërteton aftësitë profesionale në përputhje me punën që do të kryhet sipas kontratës së punës.*

Për më tepër, në Strategjinë Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021-2030, parashikohen ndërhyrje specifike për: përmbushjen e të drejtave ekonomike dhe sociale për gratë migrantë; rritjen e aksesit të grave migrantë në shërbime dhe produkte financiare, informimin e grave migrantë për të drejtat mbi pronën; reduktimin e barrierave që e mbajnë larg grave, të rinjve dhe vajzave nga tregu i punës, si dhe rritjen e aksesit të grave, të rinjve dhe vajzave nga të gjitha grupet (migrantë dhe kërkues azili, etj.) në punë dinjitoze, edhe në sektorët jo tradicionalë (në veçanti në shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë) dhe përmirësimin e shërbimeve të specializuara për mbështetje për mbijetuesit e dhunës në bazë të gjinisë, trafikimit dhe shfrytëzimit seksual, nga të gjitha grupet e grave (përfshirë gratë migrantë).

Në kontekstin e mbështetjes për individët që kërkojnë punë, Strategjia Kombëtare për Barazinë Gjinore 2021-2030 përfshin ndërhyrje specifike që kanë si qëllim përmbushjen e të drejtave ekonomike dhe sociale të grave migrantë. Këto ndërhyrje përfshijnë rritjen e aksesit në shërbime financiare dhe informimin e grave migrantë për të drejtat e tyre mbi pronën. Strategjia gjithashtu fokusohet në reduktimin e barrierave që pengojnë gratë, të rinjtë dhe vajzat të hyjnë në tregun e punës. Kjo përfshin përmirësimin e aksesit në mundësi punësimi dinjitoz në sektorët jo tradicionalë si shkenca, teknologjia, inxhinieria dhe matematika. Për më tepër, synohet përmirësimi i shërbimeve të specializuara për mbështetje për mbijetuesit e dhunës në bazë të gjinisë, trafikimit dhe shfrytëzimit seksual, me një theks të veçantë në të gjitha grupet e grave, përfshirë gratë migrantë.

Ka pasur një rritje të ndjeshme të të huajve të punësuar në Shqipëri nga viti 2019 deri në vitin 2023. Të dhënat për vitin 2020 janë të paplota. Numri i të huajve që punojnë pa leje nuk dihet për vitet 2021, 2022 dhe 2023. Megjithatë, të dhënat e disponueshme të vitit 2019 tregojnë se shumica e të huajve janë të punësuar në përputhje me ligjin.

Tabela 4: Të Huajt që Punojnë në Shqipëri ²⁹

Periudha Kohore	2019 ⁵⁰	Janar-Maj 2020 ⁵¹	2021 ⁵²	2022 ⁵³	2023 ⁵⁴
Të Punësuarit e Huaj	1106	200	3912	7436	7303
Pa Leje Pune	18	10	---	---	---
% Pa Leje	1.6	5			

Shënim: Të dhënat për statusin e të huajve të punësuar tregojnë një rritje të numrit të individëve të punësuar nga viti 2019 deri në vitin 2023. Në periudhën kohore janar-maj 2020⁵⁵ numri më i madh i të huajve të punësuar janë vërejtur në ndërtim, miniera dhe prodhim.

Megjithatë, nuk ka statistika të disponueshme nëse këta individë kanë leje pune për vitet 2020-2023.

Vëzhgimet nga dy prej nëngrantmarrësve në kuadër të projektit FOSTER, YVNO⁵⁶ dhe INAC⁵⁷ kanë nxjerrë në dritë disa sfida shqetësuese, të cilat duket se prekin në mënyrë disproporcionale komunitetet e ndryshme të migrantëve.

Për shembull, sa i përket komunitetit Afrikan, një numër i konsiderueshëm individësh hyjnë shpesh në Shqipëri me viza turistike, shpesh për shkak të mungesës së informacionit të saktë ose keqinformimit, me qëllimin për të kërkuar punë. Megjithatë, këta individë duhet të hyjnë në vend me viza pune, sipas kërkesave ligjore. Kjo sfidë fillestare shpesh çon në një problem tjetër, më serioz: këta individë punësohen shpesh nga klube sportive në Shqipëri pa kontrata formale pune. Si rezultat, ata nuk kanë mbrojtje ligjore si punëmarrës, çka i ekspozon ata ndaj shfrytëzimit dhe shkeljeve të të drejtave të punës.

Në rastet kur klubet sportive nuk dëshirojnë më të përdorin shërbimet e një lojtari, këta individë mbeten në një pozitë jashtëzakonisht të cënueshme, pa mundësi për të mbrojtur të drejtat e tyre ose për të kërkuar një ndihmë ligjore për shkak të mungesës së marrëveshjeve kontraktuale. Çfarë e përkeqëson situatën është se, përkundër vetëdijes për këto praktika, nuk janë marrë masa korigjuese për të adresuar këto shkelje nga Federata Shqiptare e Futbollit.

⁵⁰ Raport Monitorimi i Ekzekutimit të Strategjisë Kombëtare të Migracionit 2019-2022, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Antitrafikimit dhe Emigracionit /Sekretarati Teknik, Tiranë 2022 https://akpa.gov.al/wp-content/uploads/2021/05/Qershor-2019-Qershor-2020_Raport-vjetor-i-Strategjise-Kombetare-per-Migracionin-2019-2022.pdf

⁵¹ Idem.

⁵² Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit nëpërmjet Korrespondencës Zyrtare, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit / Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024

⁵³ Idem.

⁵⁴ Idem.

⁵⁵ Raport Monitorimi i Ekzekutimit të Strategjisë Kombëtare të Migracionit 2019-2022, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Antitrafikimit dhe Emigracionit /Sekretarati Teknik, Tiranë 2022 https://akpa.gov.al/wp-content/uploads/2021/05/Qershor-2019-Qershor-2020_Raport-vjetor-i-Strategjise-Kombetare-per-Migracionin-2019-2022.pdf

⁵⁶ Organizata Rrjeti i Zërit Rinor, me seli në Tiranë, Shqipëri. <https://youthvoicenet.org/>

⁵⁷ Rrjeti i Informacionit & Shtetësia Aktive, me seli në Elbasan, Shqipëri. <https://www.inacalbania.org/al/>

Një problem tjetër kritik shfaqet kur anëtarët e komunitetit afrikan punësohen nga entitete tregtare me kontrata formale. Megjithëse kanë leje qëndrimi të vlefshme, mbrojtja e tyre ligjore në mosmarrëveshjet e punës duket e pamjaftueshme. Nuk është e pazakontë që punëdhënësit të zgjidhin kontratat në mënyrë të njëanshme, pas së cilës individët e prekur deportohen menjëherë, pa u dhënë ndonjë periudhë kohe për të paraqitur një ankesë formale ose për të kërkuar punë alternative. Mungesa e mjeteve të përshtatshme për të kërkuar ndihmë dhe mbështetje e përkeqëson më tej vulnerabilitetin e tyre në këto situata.

Sa i përket komuniteteve Indiane dhe atyre nga Bangladeshi, shumica e këtyre individëve vijnë në Shqipëri për punë përmes agjencive të rekrutimit në vendet e tyre të origjinës. Sfidat kryesore që ata përballen është barrierat e mëdha gjuhësore, pasi ata nuk flasin shqip. Si rezultat, kur lindin probleme, ata detyrohen të komunikojnë dhe kërkojnë ndihmë vetëm përmes agjencive në vendet e tyre, duke kufizuar aftësinë e tyre për të naviguar në sistemet lokale dhe për të mbrojtur të drejtat e tyre.

Një rrezik edhe më i madh shfaqet kur këta individë, të privuar nga punësimi dhe mbrojtja ligjore, gjenden në një gjendje pasigurie. Duke mos pasur të ardhura të qëndrueshme, siguri ligjore ose mbështetje sociale, ata janë në rrezik të vështirësive ekonomike, të cilat mund të çojnë në marginalizim të mëtejshëm. Kjo situatë e pasigurt, nga ana tjetër, mund të përbëjë rreziqe më të gjera për stabilitetin social, pasi individët pa mjete të qëndrueshme jetese ose mundësi ligjore mund të jenë më të ekspozuar ndaj shfrytëzimit ose aktiviteteve të paligjshme.

Në një kontekst krahasues evropiano-shqiptar, lejet unike të punës përfaqësojnë një element shumë të rëndësishëm, i cili është harmonizuar me legjislacionin përkatës të BE-së, konkretisht me Direktivën 2011/98/BE të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të 13 dhjetorit 2011⁵⁸, *për një procedurë të vetme aplikimi për një leje të vetme për shtetasit e vendeve të treta për të jetuar dhe punuar në territorin e një Shteti Anëtar dhe për një grup të përbashkët të të drejtave për punëtorët e vendeve të treta që jetojnë ligjërisht në një Shtet Anëtar.*

Neni 57⁵⁹ i ligjit shqiptar përshkruan se si lejet unike të punës i nënshtrohen kushteve të specializuara të miratuara nga Këshilli i Ministrave dhe Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive.⁶⁰

⁵⁸ Direktiva 2011/98/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit të datës 13 dhjetor 2011. <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>

⁵⁹ Neni 57 i ligjit nr.79/2021 "Për të Huajt". Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf

⁶⁰ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022 THE NATIONAL STRATEGY.pdf (iom.int)

Rrjedhimisht, Vendimi Nr. 858 u miratua më 29.12.2021 dhe detajon një procedurë specifike dhe një sërë kushtesh që duhet të kalojë një aplikant unik për leje pune: Aplikimi duhet të bëhet on-line nëpërmjet shërbimit zyrtar të administratës publike në internet (p.sh. -Shqipëri) dhe rishikuar më tej nga Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme⁶¹, pas miratimit të nevojshëm nga Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive⁶². Më tej, aplikanti duhet të sigurojë një kontratë pune të vlefshme, e cila duhet të jetë në përputhje me të gjitha kërkesat ligjore të përcaktuara nga Kodi i Punës. Më tej, Vendimi detajon se si kategori të ndryshme punonjësish duhet të dorëzojnë një sërë dokumentesh të përshtatshme. Pra, ka kërkesa specifike për sportistët, vullnetarët, individët që do t'i nënshtrohen kualifikimit profesional, punonjësit e kualifikuar, individët e vetëpunësuar etj.

Është interesante të theksohet se si neni 58⁶³ i ligjit shqiptar, përshkruan kriteret specifike që duhet të plotësojë një punëtor sezonal për të marrë një leje unike pune, të miratuar nga Agjencia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive⁶⁴. Në këtë rast, leja nuk mund të jepet për një periudhë më të gjatë se gjashtë muaj, për çdo vit.

Ndërkohë, Direktiva 2011/98/BE⁶⁵ thotë se i përjashton shtetasit e vendeve të treta që janë pranuar në territorin e një anëtarit Stare nga puna në baza sezonale, duke pasur parasysh statusin e tyre të përkohshëm.

Më tej, neni 1⁶⁶ i Direktivës përshkruan se si Shtetet Anëtare janë të lira të vendosin kushtet e tyre në lidhje me pranimet në tregjet e tyre përkatëse të punës. Një interpretim alternativ i kësaj norme do të lejonte opsionet e ofruara nga ligji shqiptar: interesant është se ka disa mundësi për ofruesit e shërbimeve me kontratë, investitorët, nomadët dixhitalë, individët e vetëpunësuar për të fituar leje unike pune.

Neni 73⁶⁷ i ligjit shqiptar përshkruan se si vendimi i revokimit/mosrinovimit/refuzimit të lëshimit nga Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme⁶⁸ mund të apelohe sipas rrugës standarde të theksuar në Kodin e Procedurave Administrative. **Edhe në këtë rast, Ministri i Punëve të Jashtme do të ishte kompetent për shqyrtimin e ankesës.** I njëjti përfundim mund të nxirret se nuk ka organ të posaçëm përgjegjës për shqyrtimin e këtyre ankesave. Ligji shqiptar përshkruan gjithashtu se si, në rastet e ankimeve të pasuksesshme, aplikanti mund të ndjekë një ankim gjyqësor në Gjykatën Administrative. Kjo është në përputhje me paragrafin e dytë të nenit të tetë të Direktivës, ku parashikohet se *“Vendimi që refuzon kërkesën për lëshimin, ndryshimin ose rinovimin ose tërheqjen e një leje të vetme është i hapur për kundërshtim ligjor në shtetin anëtar në fjalë, në përputhje me me ligjin kombëtar.”*

⁶¹ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022 THE NATIONAL STRATEGY.pdf (iom.int) <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf>

⁶² Idem.

⁶³ Neni 58 i ligjit nr.79/2021 “Për të Huajt”. <https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligj-p-C3%ABr-t%C3%AB-Huajt-%E2%80%93-nr.-79.2021-English.pdf>

⁶⁴ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022 THE NATIONAL STRATEGY.pdf (iom.int) <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf>

⁶⁵ Direktiva 2011/98/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011. <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>

⁶⁶ Neni 1 i Direktivës 2011/98/BE. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>

⁶⁷ Neni 73 i ligjit nr.79/2021 “Për të Huajt”. [Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf](https://mb.gov.al/wp-content/uploads/2022/03/Ligj-792021-Per-te-huajt.pdf)

⁶⁸ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022 THE NATIONAL STRATEGY.pdf (iom.int) <https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/THE%20NATIONAL%20STRATEGY.pdf>

Njoftimi me shkrim i përmendur në paragrafin 1 do të specifikojë gjykatën ose autoritetin administrativ ku personi në fjalë mund të parashtrojë ankesë dhe si rrjedhojë afatin kohor.

Është interesante të përmendet se, paragrafi i tretë u jep Shteteve Anëtare mundësinë për të konsideruar një kërkesë si të papranueshme, për shkak të vëllimit të pranimeve të shtetasve të vendeve të treta që vijnë për punësim, dhe mbi këtë bazë, nuk duhet të shqyrtohet. Kjo është diçka që nuk parashikohet nga legjislacioni shqiptar.

Paragrafi i parë i nenit tetë të Direktivës⁶⁹ është në përputhje me parimet e përcaktuara në Kodin e Procedurave Administrative: autoriteti kompetent - në këtë rast Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme - duhet të japë një arsyetim të qartë me shkrim për refuzimin e tij/vendim për mosrinovim.

Në pikën e njëzet e dytë të Direktivës⁷⁰ thuhet se kushtet e punës duhet të mbulojnë të paktën pagën dhe largimin nga puna, shëndetin dhe sigurinë në vendin e punës, kohën e punës dhe pushimin duke marrë parasysh marrëveshjet kolektive në fuqi. Interesant është fakti se kjo është në përputhje me vendimin nr. 858 të Këshillit të Ministrave⁷¹, i cili përcakton detyrimin për punonjësit që të respektojnë kushtet e përcaktuara në Ligjin e Punës. Ky akt i jep rëndësi të konsiderueshme marrëveshjeve kolektive, në kuadër të rregullimit të llojeve të veçanta të punës. Kjo bëhet për të ruajtur një marrëdhënie të ngushtë me lloje të veçanta të punës, në mënyrë që të respektohen kërkesat minimale të garancive të punonjësve.

Nga kjo mund të dalim në përfundimin, se edhe pse ligji nr. 79/2021 nuk trajton në mënyrë specifike çështjen e marrëveshjeve kolektive të përcaktuara në Direktivë, kjo bëhet me vendimin nr. 858 të Këshillit të Ministrave⁷², i cili në mënyrë indirekte trajton këtë mangësi ligjore.

Përveç kësaj direktive, Direktiva e Këshillit 2003/109/KE e 25 nëntorit 2003⁷³ lidhur me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë, trajton kushtet për dhënien dhe tërheqjen e statusit të rezidentit afatgjatë të dhënë nga një shtet anëtar në lidhje me shtetasve të vendeve të treta që banojnë ligjërisht në territorin e tij dhe të drejtat që i përkasin atij.

⁶⁹ Paragrafi i parë i nenit 8 i Direktivës 2011/98/EU. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>

⁷⁰ Pika e njëzet e dytë e Direktivës 2011/98/EU. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>

⁷¹ Vendim nr. 858 i Këshillit të Ministrave. <http://qbz.gov.al/eli/vendim/2023/04/20/251>

⁷² Vendim nr. 858 i Këshillit të Ministrave. <http://qbz.gov.al/eli/vendim/2023/04/20/251>

⁷³ Direktiva e Këshillit 2003/109/KE e 25 nëntorit 2003 lidhur me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë. <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>

Neni 6⁷⁴ thotë se Shtetet Anëtare mund të refuzojnë dhënien e statusit të rezidentit afatgjatë për arsye të politikës publike ose sigurisë publike. Kjo është në përputhje me parimin e interesit publik të përcaktuar në Direktivën 98/2011⁷⁵, si dhe Ligjin Nr. 79/2021⁷⁶, ndërkohë që paraqet një rrezik të konsiderueshëm për mungesën e proporcionalitetit.

Direktiva 2003/109/KE⁷⁷ detyron Shtetet Anëtare të marrin në konsideratë ashpërsinë ose llojin e veprës penale kundër politikës publike ose sigurisë publike, ose rrezikun që buron nga personi në fjalë, duke pasur gjithashtu parasysh kohëzgjatjen e qëndrimit dhe ekzistencën e lidhjeve me shtetin e banimit. Dy kërkesat e fundit rrisin nevojën e aplikantëve për siguri personale nga vendimet e arbitrazhit. Ekzistenca e lidhjeve me shtetin e rezidencës shprehet edhe në ligjin nr.79/2021, duke theksuar rëndësinë e garancive financiare për të mbështetur udhëtimet drejt dhe nga Shqipëria, në rastin e aplikimeve për viza “tipi C”.

VI. E Drejta e Kujdesit Shëndetësor

Parimet dhe dispozitat kryesore në lidhje me kujdesin shëndetësor në Shqipëri janë të përcaktuara në ligjin nr. 10107, dt. 30.03.2009, “Për kujdesin shëndetësor në Republikën e Shqipërisë”. Neni 37 i po këtij ligji, parashikon se:

Shërbimi i kujdesit shëndetësor për shtetasit e huaj;

1. Shërbimi i kujdesit shëndetësor, që ofrohet në institucionet e kujdesit shëndetësor për shtetasit e huaj, që banojnë në Republikën e Shqipërisë, bëhet në bazë të marrëveshjeve përkatëse ndërkombëtare ose në bazë të parimit të reciprocitetit.

2. Në mungesë të një marrëveshjeje ndërkombëtare apo të kushteve ku zbatohet parimi i reciprocitetit, shtetasit e huaj përfitojnë shërbimet e kujdesit shëndetësor, në bazë të dispozitave të këtij ligji dhe të ligjit të financimit të kujdesit shëndetësor.

3. Shtetasit e huaj, që kanë nevojë për kujdes shëndetësor, në kushtet e urgjencës mjekësore, marrin kujdes shëndetësor dhe në kushte të barabarta me ato që zbatohen për shtetasit e Republikës së Shqipërisë.

4. Në rast vdekjeje të shtetasit të huaj në një institucion shëndetësor, drejtuesi i këtij institucioni njofton menjëherë zyrtarin përfaqësues të vendit në fjalë.⁷⁸

⁷⁴ Neni 6 i ligjit nr.79/2021 “Për të Huajt”. Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf

⁷⁵ Direktiva 2011/98/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011 mbi një procedurë të vetme aplikimi për një leje të vetme për shtetasit e vendeve të treta për të qëndruar dhe punuar në territorin e një shteti anëtar dhe për një grup të përbashkët të drejtash për punëtorët e vendeve të treta që banojnë ligjërisht në një shtet anëtar <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>

⁷⁶ Neni 39 i ligjit nr.79/2021 “Për të Huajt”. Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf

⁷⁷ Directive 2003/109/EC. <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>

⁷⁸ Neni 37, ligji nr.10107 datë 30.03.2009 “Për kujdesin shëndetësor në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar. <https://extranet.who.int/mindbank/item/3094>

Përveç kësaj, në nenin 133 të të njëjtit ligji parashikohet se edhe të huajt që nuk ofrojnë një dokument udhëtimi të vlefshëm, vizë ose leje qëndrimi dhe që nuk mund të sigurojnë prova të vlefshme se kanë hyrë dhe banojnë ligjërisht në territorin shqiptar, do të kenë akses në shërbimet shëndetësore në spitale dhe qendra shëndetësore në situata emergjente shëndetësore.

Vlen të theksohet se një nga kërkesat për të marrë vizë dhe leje qëndrimi në Republikën e Shqipërisë është edhe sigurimi shëndetësor.

Është e rëndësishme të theksohet se, përpara se të shprehet parimi i barazisë së kujdesit universal dhe shërbimit të kujdesit shëndetësor, legjislacioni shqiptar rendit fillimisht dy faktorë të tjerë:

1. Marrëveshja ndërkombëtare.

2. Reciprociteti.

Një kushtëzim i tillë bëhet kryesisht për arsye ekonomike. Duke qenë një aktivitet që është shumë i ndjeshëm ekonomikisht, Ligji Nr. 10 107⁷⁹ përpiket të “vendosë një standard më të lartë” për shtetasit e huaj që banojnë në Shqipëri. E njëjta gjë vlen edhe për kushtin e kujdesit mjekësor emergjent: vetëm në këtë rast, një të huaj do të gëzojë të njëjtat privilegje si një shtetas shqiptar.

Në mungesë të një marrëveshjeje ndërkombëtare apo të kërkesave të nevojshme për zbatimin e parimit të reciprocitetit, shtetasve të huaj u ofrohen shërbime shëndetësore sipas ligjit.

Ndërkohë, Direktiva 2011/24/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 9 mars 2011, mbi zbatimin e të drejtave të pacientëve në kujdesin shëndetësor ndërkufitar, funksionon nëpërmjet të njëjtit mekanizëm, përkatësisht duke kushtëzuar parimin e universalitetit të legjislacionit komunitar ndaj atij kombëtar.

Në mënyrë të ngjashme, Direktiva 2011/24/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 9 mars 2011, e cila trajton të drejtat e pacientëve në kujdesin shëndetësor ndërkufitar, vepron nëpërmjet një mekanizmi paralel duke kushtëzuar parimin e universalitetit të legjislacionit komunitar ndaj atij kombëtar.

Ndërsa është e vërtetë që Direktiva 2011/24/BE⁸⁰ kryesisht merret me shërbimin “ndërkufitar” – duke iu referuar rasteve në të cilat qytetarët e BE-së trajtohen në një vend tjetër, por ende brenda Bashkimit, neni 3b) thotë se shtetasit e një vendi të tretë të cilët mbulojnë nga Rregullorja (KE) Nr. 859/2003⁸¹ ose Rregullorja (BE) Nr. 1231/2010⁸², ose që plotësojnë kushtet e legjislacionit të Shtetit Anëtar të përkatësisë për të drejtën për përfitime do të konsiderohen si “të siguruar”. Përsëri, gëzimi i të drejtave shëndetësore të njëjta me shtetasit e BE-së, i kushtëzuar nga arsye përfitimesh sociale, *ergo ekonomike*.

⁷⁹ Neni 37, ligji nr.10107 datë 30.03.2009 “Për kujdesin shëndetësor në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar. <https://extranet.who.int/mindbank/item/3094>

⁸⁰ Ligji nr.10107 datë 30.03.2009 “Për kujdesin shëndetësor në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar. <https://extranet.who.int/mindbank/item/3094>

⁸¹ Idem.

⁸² Rregullorja e Këshillit (EC) Nr. 859/2003 e datës 14 maj 2003 që shtrinë dispozitat e Rregullores (EEC) Nr. 1408/71 dhe Rregullores (EEC) Nr. baza e kombësisë së tyre. <http://data.europa.eu/eli/reg/2003/859/oj>

⁸³ Rregullorja (BE) Nr. 1231/2010 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 24 nëntor 2010 që shtrinë Rregulloren (KE) Nr. 883/2004 dhe Rregulloren (KE) Nr. 987/2009 për shtetasit e vendeve të treta që nuk mbulojnë tashmë nga këto Rregullore vetëm në bazë të shtetësisë së tyre <http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1231/oj>

Rregullorja (EEC) Nr. 1408/71 e Këshillit e datës 14 qershor 1971 mbi zbatimin e skemave të sigurimeve shoqërore për personat e punësuar dhe familjet e tyre që lëvizin brenda Komunitetit,⁸³ e cila referohet nga Direktiva e sipërpërmendur, zbatohet vetëm për këto lloj çështjesh:

a) përfitimet e sëmundjes dhe të lehonisë;

(b) përfitimet e invaliditetit, duke përfshirë ato të destinuara për ruajtjen ose përmirësimin e kapacitetit fitues;

(c) përfitimet e pleqërisë;

(d) përfitimet e të mbijetuarve;

(e) përfitimet në lidhje me aksidentet në punë dhe sëmundjet profesionale;

(f) grantet për vdekje;

(g) përfitimet e papunësisë;

(h) përfitimet familjare.

Paralelisht me ligjin nr. 10/2021 “Për Azilin” përcaktohet se kujdesi shëndetësor ofrohet në qendrat e pritjes së azilit. Aplikantët për mbrojtje ndërkombëtare kanë të drejtë për shërbime të kujdesit shëndetësor. Kjo e drejtë përfshin kujdesin shëndetësor urgjent, kujdesin e përgjithshëm shëndetësor dhe trajtimin për sëmundjet dhe çrregullimet serioze të shëndetit mendor.

Aplikantëve që u janë nënshtruar përdhunimit, torturës, trajtimit çnjerëzor ose poshtërues ose formave të tjera të rënda të dhunës, si dhe aplikantëve që i përkasin një kategorie të veçantë, u ofrohet trajtimi i nevojshëm shëndetësor sipas nevojave specifike dhe pasojave që ky individ trajtohet. Ndërsa personi me status refugjati ose personi me status të mbrojtjes suplementare ka të drejtën e kujdesit shëndetësor në të njëjtat kushte si shtetasit shqiptarë.

Shtetasve të huaj, të cilët kanë nevojë për shërbime të kujdesit shëndetësor, në kushtet e ndihmës urgjente mjekësore, u jepet ndihma mjekësore dhe në baza të barabarta me qytetarët e Republikës së Shqipërisë. Gjithashtu, sipas ligjit nr.147/2014 “Për shërbimet e kujdesit mjekësor urgjent”, shërbimi mjekësor urgjent në të gjitha nivelet e tij, vlen për të gjithë shtetasit shqiptarë dhe të huaj, që banojnë përgjithmonë ose përkohësisht në Shqipëri, si dhe vlen për çdo të huaj, shtetasi që kalon në territorin e Shqipërisë.

Përfundimisht, situata legjislative shqiptare në lidhje me shërbimin shëndetësor është mjaft e ngjashme me *acquis*. Në të dyja rastet, ligji nuk ofron një mundësi reale praktike për

kujdesin shëndetësor, që shkon përtej *urgjencave mjekësore*, apo rasteve kur të huajt mund të mbulohen nga një skemë e denjë e sigurimeve shoqërore.

Në kontekstin institucional, Ministria e Shëndetësisë dhe Shërbimeve Sociale⁸⁴ luan një rol të rëndësishëm. Sipas Planit Kombëtar të Veprimit, duhen marrë masa domethënëse, për të siguruar sesione trajnimi për personelin mjekësor, në mënyrë që të përmirësohet kujdesi për të huajt dhe punëtorët emigrantë përmes kuptimit më të mirë të faktorëve të rrezikut mjekësor dhe social dhe ndikimit të kulturës në shëndet. dhe sëmundje. Ky organ publik është gjithashtu kompetent për hartimin e programeve për identifikimin e nevojave të kategorive vulnerabël të të huajve dhe monitorimin e kërkesës për shërbime specifike.

VII. Strehimi

Strehimi mbetet një çështje me interes të veçantë social në Republikën e Shqipërisë, veçanërisht për shtetasit e huaj. Individët që nuk mund të përballojnë ekonomikisht një strehim të përshtatshëm mund të përfitojnë nga programet sociale të strehimit. Megjithatë, kur merren parasysh shtetasit joshqiptarë, duhet të plotësohen një sërë kushtesh.

Edhe neni 10⁸⁵ i këtij ligji është mjaft i rëndësishëm, pasi parashikon parimin e mosdiskriminimit. Konkretisht: *“Të drejtat që dalin nga ky ligj i garantohen pa asnjë lloj diskriminimi çdo individ, pavarësisht gjinisë, racës, ngjyrës, fesë, përkatësisë etnike, gjuhës, identitetit gjinor, orientimit seksual, politik, fetar apo filozofik, ekonomik, social, shkollimi, arsimimi ose/dhe statusi prindëror, statusi familjar ose martesor, gjendja shëndetësore, predispozita gjenetike, aftësi të ndryshme, të lidhura me një grup të caktuar dhe çdo pasojë që mund të sjellë. Askujt nuk mund t’i mohohet e drejta për të përfituar strehim në një nga programet sociale të strehimit për arsyt e përmendura në pikën 1 të këtij neni, me përjashtim të rastit kur një program social strehimi është programuar dhe adresuar në mënyrë specifike për të ndihmuar individët ose grupet në nevojë.*

Megjithatë, sado “i hapur” që supozohet të jetë ky nen, krijon një kundërvajtje të konsiderueshme me një pjesë tjetër të këtij ligji, që sjell bllokime me ndikim në lidhje me dhënien e të drejtës së të huajve për të përfituar nga programet sociale të strehimit. Neni 13⁸⁶ të ligjit nr. 22/2018 “Për Strehimin Social” thuhet se shtetasit e huaj mund të përfitojnë nga këto skema, nëse kanë marrë statusin e “punëtor emigrant” ose “azil”.

Praktikisht, *Strategjia e Banesave Sociale 2016–2025*, e ratifikuar nga Ministria e Zhvillimit Urban⁸⁷ trajton një problem të rëndësishëm: vëmendja më e madhe e organeve publike kompetente është e drejtuar drejt shpërndarjes së skemave; është bërë shumë pak për të vlerësuar ndikimin konkret që ka pasur skema. Ministria e Brendshme⁸⁸ është përgjegjëse për vlerësimin e kapaciteteve institucionale për të qeverisur në mënyrë efektive imigracionin, si dhe për të vlerësuar zbatimin e konventave të ratifikuara dhe efektin e tyre në të drejtat e emigrantëve për të identifikuar mekanizmat më efektivë të zbatimit.

⁸⁴ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022 chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/STRATEGJIA_KOMBE%CC%88TARE_ok.pdf

⁸⁵ Neni 13, Ligji Nr. 22/2018 “Për Strehimin Social” chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://portavendore.al/wp-content/uploads/2018/12/LIGJ-nr.-22-2018-date-3.5.2018-min.pdf

⁸⁶ Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022. STRATEGJIA_KOMBËTARE_ok.pdf chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://albania.iom.int/sites/g/files/tmzbd1401/files/documents/STRATEGJIA_KOMBE%CC%88TARE_ok.pdf

⁸⁷ Idem.

⁸⁸ Direktiva e Këshillit 2003/109/KE e 25 nëntorit 2003 lidhur me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë. <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>

Direktiva e Këshillit 2003/109/EC e datës 25 nëntor 2003 në lidhje me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë⁸⁹ kushtëzojnë trajtim të barabartë me shtetasit e BE-së për marrjen e një leje qëndrimi afatgjatë.

Sipas këtij dokumenti, *integrimi i shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë në Shtetet Anëtare është një element kyç në promovimin e kohezionit ekonomik dhe social, një objektiv themelor i Komunitetit të përcaktuar në Traktat.*

Direktiva 2003/109/KE⁹⁰ thotë se qëndrimi i shtetasit të vendit të tretë duhet të jetë i vazhdueshëm dhe i ligjshëm.

Është interesante që *konsideratat ekonomike nuk duhet të jenë një bazë për refuzimin e dhënies së statusit të rezidentit afatgjatë dhe nuk duhet të konsiderohen si ndërhyrje në kushtet përkatëse.* Megjithatë, nga ajo që kemi analizuar tashmë nga Direktiva 2003/109/EC⁹¹, kushtet e përmendura e bëjnë mjaft sfiduese shmangien e një lloji diskriminimi të institucionalizuar dhe të bazuar në legjislativ.

Komisioni Evropian ka publikuar së fundmi një *Plan Veprimi për Integrimin dhe Përfshirjen 2021-2027.*⁹² Ndërsa thekson vlerën e Maksimizimit të vlerës së shtuar të BE-së përmes partneriteteve me shumë palë të interesuara, Komisioni thekson se ndërsa qeveritë kombëtare janë kryesisht përgjegjëse për hartimin e përgjithshëm të integrimit dhe politikave sociale si arsimi, punësimi, strehimi dhe kujdesi shëndetësor, BE-ja luan një rol kyç. në mbështetjen e tyre dhe të gjithë aktorëve të tjerë të integrimit nëpërmjet financimit, zhvillimit të mjeteve praktike, koordinimit të veprimeve dhe krijimit të partneriteteve përkatëse.

Plani i Veprimit përcakton një rol mbështetës për Komisionin:

“Ndërsa përgjegjësia për politikën e strehimit është një kompetencë kombëtare, Komisioni mund të luajë një rol të rëndësishëm në mbështetjen e Shteteve Anëtare si dhe autoriteteve lokale dhe rajonale për të adresuar sfidat dhe promovimin e zgjidhjeve gjithëpërfshirëse të strehimit.”

Më tej, dokumenti sugjeron që strehimi autonom për azilkërkuesit me gjasa të larta për t'u siguruar mbrojtje mund të përshpejtojë procesin e integrimit, veçanërisht kur lidhet me ofrimin e hershëm të mbështetjes për integrim.

Për të mbështetur objektivat e tij për strehimin social, Komisioni Evropian thotë se është e rëndësishme të punohet me shtetet anëtare për të promovuar banesa të përshtatshme dhe të përballueshme jo të veçuara, duke përfshirë strehimin social, dhe për të ofruar shërbime shoqëruese të integrimit përmes fondeve të BE-së, veçanërisht në kuadër të Rajonalit Evropian Fondi i Zhvillimit, Fondi Social Evropian Plus, Fondi për Azilin dhe Migracionin dhe Investimi i BE-së.

Komisioni Evropian, përmes faqes së tij të internetit Evropiane për Integrimin, inkurajon ofrimin e shërbimeve specifike të strehimit dhe këshillat mund të vihen në dispozicion nëpërmjet qendrave të integrimit, zakonisht në vendet me një histori më të gjatë imigrimi. Diku tjetër, këto shpesh kryhen nga organizata të shoqërisë civile, të cilat ose janë të mandatuara për ta bërë këtë nga qeveria ose plotësojnë boshllëqet me iniciativat e tyre, duke përfshirë projektet e financuara nga BE.

⁹⁰ Direktiva e Këshillit 2003/109/KE e 25 nëntorit 2003 lidhur me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë. <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>

⁹¹ Direktiva e Këshillit 2003/109/KE e 25 nëntorit 2003 lidhur me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë. <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>

⁹² Idem.

VIII. Përfundime dhe Rekomandime

Në rastin e mosrinovimit/nxjerrjes së vendimeve refuzuese nga Departamenti i Kufirit dhe Imigracionit, do të ishte më e frytshme nëse një organ i specializuar do të ishte kompetent për shqyrtimin e ankesave. Kjo masë do të synonte ekonomizimin e ngarkesës me të cilën duhet të përballet Drejtori, si dhe krijimin e një mënyre më të specializuar dhe të institucionalizuar të shqyrtimit të këtyre ankesave.

Edhe pse Vendimi nr. 858 i Këshillit të Ministrave mund të japë një interpretim të tërthortë të marrjes në konsideratë të marrëveshjeve kolektive në fuqi, do të ishte mirë që ky akt të vendoste drejtpërdrejt këtë lidhje.

Përfundimisht, ne besojmë se legjislacioni shqiptar ofron një kuadër rregullator të qëndrueshëm për individët e huaj që jetojnë dhe punojnë në Shqipëri. Ka pasur përpjekje të vazhdueshme për harmonizimin e këtij aspekti me *acquis*, por duhet të bëhen përpjekje të mëtejshme për zbatimin e çështjeve të lartpërmendura.

Për sa i përket strehimit, legjislacioni shqiptar dhe ai i BE-së ndajnë të dyja bllokime ndikuese për dhënien e programeve të strehimit social për shtetasit e huaj: përkatësisht, marrja e statusit të "punëtorit emigrant" ose "azilit". Për më tepër, rregulloret e BE-së e kushtëzojnë këtë të drejtë me qëndrimin "të vazhdueshëm dhe të ligjshëm", duke e bërë praktikisht shumë sfiduese për të huajt që vijnë nga prejardhje të marginalizuar/jo të favorshme ekonomikisht të përfitojnë nga këto lloj programesh. Ne besojmë se këto kushte duhet të liberalizohen, për të siguruar një shpërndarje më të drejtë dhe më të drejtë të programit social të strehimit.

Për sa i përket kujdesit shëndetësor, kjo e drejtë kushtëzohet shumë nga arsye ekonomike, si p.sh përfitimi nga një program i sigurimeve shoqërore. Marrëveshjet ndërkombëtare dhe bazat reciproke janë gjithashtu faktorë të rëndësishëm për marrjen e kujdesit të duhur shëndetësor. Si në rastin e Shqipërisë ashtu edhe në atë të BE-së, ligji apo kuadri institucional nuk ofron një mundësi reale praktike për kujdesin shëndetësor, që shkon përtej *urgjencave mjekësore*, apo rasteve në të cilat të huajt mund të mbulohen nga një skemë e mirë e sigurimeve shoqërore. Është e nevojshme të krijohet një strukturë më e qëndrueshme dhe më e besueshme, për të siguruar shërbim më të mirë shëndetësor për shtetasit e huaj. Një strukturë e tillë duhet të zbatohet mbi bazën e integritetit, barazisë dhe universalitetit dhe do të ishte e mundur me mbështetjen e Organizatave të Shoqërisë Civile, si dhe të organizmave ndërkombëtare.

Bibliografia

1. Direktiva e Këshillit 2003/109/KE e 25 nëntorit 2003 lidhur me statusin e shtetasve të vendeve të treta që janë rezidentë afatgjatë. <http://data.europa.eu/eli/dir/2003/109/oj>
2. Rregullorja e Këshillit (EC) Nr. 859/2003 e datës 14 maj 2003 për shtrirjen e dispozitave të Rregullores (EEC) Nr. 1408/71 dhe Rregullores (EEC) Nr. në bazë të kombësisë së tyre. <http://data.europa.eu/eli/reg/2003/859/oj>
3. Vendimi nr.858, datë 29.12.2021 i Këshillit të Ministrave “Për përcaktimin e kërkesave, procedurave dhe dokumenteve për hyrjen, qëndrimin dhe trajnimin e të huajve në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar.
4. Direktiva 2011/24/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 9 mars 2011 mbi zbatimin e të drejtave të pacientëve në kujdesin shëndetësor ndërkuftar. <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/24/oj>
5. Direktiva 2011/98/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 13 dhjetor 2011. <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/98/oj>
6. Udhëzimi nr.12, datë 30.6.2023 i Ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për procedurat e aplikimit dhe regjistrimit në institucionet e arsimit të lartë”. Konventa ndërkombëtare “Për mbrojtjen e të drejtave të të gjithë punëtorëve migrantë dhe anëtarëve të familjeve të tyre. ”, ratifikuar me ligjin nr. 9703, datë 2.4.2007
7. Udhëzimi nr.13, datë 30.6.2023 i Ministrit të Arsimit dhe Sportit “Për procedurat e unifikimit të certifikatave dhe diplomave të studentëve të huaj universitar”.
8. Ligji nr. 79/2021 “Për të huajt”. Ligji-792021-Per-te-huajt.pdf
9. Ministria e Brendshme/Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit/Departamenti i Kufirit dhe Migracionit, Tiranë 24.7.2024
10. Raport Monitorimi i Ekzekutimit të Strategjisë Kombëtare të Migracionit 2019-2022, Ministria e Brendshme/ Drejtoria e Antitrafikimit dhe Emigracionit /Sekretariati Teknik, Tiranë 2022 https://akpa.gov.al/wp-content/uploads/2021/05/Qershor-2019-Qershor-2020_Raport-vjetor-i-Strategjise-Kombetare-per-Migracionin-2019-2022.pdf
11. Rregullorja (EEC) Nr. 1408/71 e Këshillit e datës 14 qershor 1971 mbi zbatimin e skemave të sigurimeve shoqërore për personat e punësuar dhe familjet e tyre që lëvizin brenda Komunitetit. <http://data.europa.eu/eli/reg/1971/1408/oj>
12. Rregullorja (BE) Nr. 1231/2010 e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit e datës 24 nëntor 2010 që shtrin Rregulloren (KE) Nr 883/2004 dhe Rregulloren (KE) Nr 987/2009 për shtetasit e vendeve të treta që nuk janë tashmë të mbuluara nga këto Rregullore vetëm në bazë të shtetësisë së tyre <http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1231/oj>
13. Raport për të huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 22.08.2022 <https://www.instat.gov.al/al/temat/treguesit-demografike-dhe-socialë/migrimi-dhe-integrimi-i-migrantëve/publikimet/2022/të-huajt-në-shqipëri-2021/>
14. Raport për të huajt në Shqipëri, Instituti Kombëtar i Statistikave, Tiranë 21.08.2023 <https://www.instat.gov.al/media/12600/draft-publikimi-i-te-huajve-2022-2023.pdf>
15. Përgjigja e dhënë Komitetit Shqiptar të Helsinkit nëpërmjet Korrespondencës Zyrtare,
16. Strategjia Kombëtare për Migracionin dhe Plani i Veprimit 2019 – 2022. STRATEGJIA_KOMBËTARE_ok.pdf

